

Nr 132.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1929 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor, punkterna 2:o och 5:o jämte två i ämnet väckta motioner.
(2:a avd.)

1:o I en till riksdagen avlåten, den 8 januari 1929 dagtecknad proposition, nr 86, har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden nämnda dag, under punkt 2:o föreslagit riksdagen att besluta att, därest på grund av inrättandet av högre allmänt läroverk för flickor statsunderstödd enskild högre flickskola på orten upphör med sin verksamhet och på den grund vid den senare skolan anställd ämneslärarinna med full tjänstgöring går förlustig sin anställning, hon må, under förutsättning att hon vid början av skolans avveckling uppnått en ålder av 50 år samt vunnit sådan anställning, som nu angivits, vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 mars 1927, intill dess hon fyller 60 år, av statsmedel åtnjuta en årlig ersättning, uppgående till två tredjedelar av den avlöning hon i enlighet med gällande bestämmelser vid entledigandet åtnjöt från skolan, tillfällig löneförbättring och eventuellt utgående dyrtidstillägg däri inberäknade, samt för tiden därefter en årlig pension till samma belopp, som skulle tillkommit henne, därest hon intill uppnåendet av sistnämnda ålder varit i tjänst vid statsunderstödd enskild flickskola; skolande vad nu sagts äga tillämpning beträffande lärarinnor vid sådana skolor, vilkas avveckling påbörjats inom tio år, räknat från den 1 juli 1929.

Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

Med avseende å utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet sid. 18—22.

Föreliggande förslag innebär, att de förmåner i fråga om ersättning och pension, vilka genom beslut av 1927 och 1928 års riksdagar redan tillförsäkrats vissa flickskollärarinnor, som på grund av skolreformen kunna komma att förlora sin anställning, skulle under enahanda förutsättningar beredas jämväl lärarinnor vid sådana statsunderstödda enskilda högre flickskolor, som må komma att nedläggas till följd av högre allmänna flickläroverks inrättande å vederbörande orter.

Utöver berörda förslag har i statsrådsprotokollet omförmålts ett annat av skolöverstyrelsen uppgjort förslag till bestämmelser, avseende överflyttning under vissa förutsättningar av lärarinnor från enskild högre flickskola till allmänt läroverk. Detta förslag, som tillkommit med anledning av ett uttalande i nämnda ämne av 1927 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 262, sid. 100), har följande innehåll:

Då ämneslärarinnetjänst blivit ledig vid statligt samläroverk eller högre läroverk för flickor, må skolöverstyrelsen kunna utan tjänstens ledigförklarande i den ordning, som i gällande läroverksstadga föreskrives, till innehavare av densamma utse vid statsunderstödd enskild högre flickskola anställd föreståndarinnan eller ämneslärarinnan, som äger behörighet till ämneslärarinnetjänst vid statsläroverk, under förutsättning att ifrågasvarande lärarinna dels antingen blivit entledigad eller enligt skolöverstyrelsens beprövande kan förutses komma att bliva entledigad från sin befattning, på den grund att verksamheten vid den skola, vid vilken hon är anställd, nedlägges eller inskränkes såsom en följd av den av 1927 års riksdag beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet och av riksdagen i anslutning därtill ifrågasatta åtgärder, dels före den 1 mars 1927 vunnit anställning med full tjänstgöring vid statsunderstödd enskild högre flickskola samt vid tiden för överflyttandet till ämneslärarinnetjänst vid statsläroverk under minst 5 år varit anställd med full tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt.

Mot vad skolöverstyrelsen i senast berörda hänseenden föreslagit, har departementschefen icke haft annat att erinra än att de fall, då en lärarinna förutsattes gå förlustig sin anställning, ehuru flickskolans verksamhet kan beräknas komma att allenast inskränkas till följd av 1927 års skolbeslut, böra underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Emellertid har departementschefen icke velat tillstyrka, att sistnämnda bestämmelser av Kungl. Maj:t fastställas, förrän riksdagen fått tillfälle att yttra sig över desamma. Något uttryckligt beslut av riksdagen har dock icke ansetts böra ifrågasättas.

Utskottets
yttrande.

Utskottet finner Kungl. Maj:ts förstnämnda förslag icke giva anledning till erinran.

Vad åter angår förslaget om bestämmelser angående överflyttning av vissa lärarinnor från enskilda flickskolor till allmänt läroverk kan utskottet i vad detta förslag avser att utvidga tidigare lämnat medgivande att under vissa angivna förutsättningar till statsläroverk överflytta lärarinna, som blivit entledigad från anställning vid högre flickskola, till att gälla även de fall, då sådant entledigande »kan förutses», icke biträda detsamma.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må besluta, att, därest på grund av inrättandet av högre allmänt läroverk för flickor statsunderstödd enskild högre flickskola på orten upphör med sin

verksamhet och på den grund vid den senare skolan anställd ämneslärarinna med full tjänstgöring går förlustig sin anställning, hon må, under förutsättning att hon vid början av skolans avveckling uppnått en ålder av 50 år samt vunnit sådan anställning, som nu angivits, vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 mars 1927, intill dess hon fyller 60 år av statsmedel åtnjuta en årlig ersättning, uppgående till två tredjedelar av den avlöning, hon i enlighet med gällande bestämmelser vid entledigandet åtnjöt från skolan, tillfällig löneförbättring och eventuellt utgående dyrtidstillägg däri inberäknade, samt för tiden därefter en årlig pension till samma belopp, som skulle tillkommit henne, därest hon intill uppnåendet av sistnämnda ålder varit i tjänst vid statsunderstödd enskild flickskola; skolande vad nu sagts äga tillämpning beträffande lärarinnor vid sådana skolor, vilkas avveckling påbörjats inom tio år, räknat från och med den 1 juli 1929.

2:o) Under punkt 5:o) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att medgiva, att ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, som innehar behörighet till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk och som i samband med sådan skolas omorganisation till samrealskola eller ock vid sådan skolas nedläggande eller begränsning i följd av inrättande å orten av högre flickläroverk övergått i statens tjänst, skall vara berättigad att som adjunkt omedelbart erhålla placering lägst i sådan lönegrad, att övergången i statstjänst icke för läraren medför minskning i de löneförhöjningar, vilka han enligt för kommunal mellanskola gällande bestämmelser vid övergångstillfället åtnjutit, varvid ersättning för bostad och bränsle beräknas för manlig lärare till 500 kronor och för kvinnlig lärare till 350 kronor samt hänsyn icke tages vare sig till den tillfälliga löneförbättring eller till det dyrtidstillägg, som för lärare vid här ifrågakvarande skolyper kan utgå; skolande härvid dock iakttagas att, såvida lärare, om vilken nu är fråga, vid tillämpning av dessa bestämmelser skulle i avseende å rätt till ålderstillägg hava kommit i förmånligare ställning, därest hans övergång i statstjänst inträffat senare än som skett, honom må tillgodoföras det ålderstillägg vid befattningen, som erfordras för att nämnda förhållande må utjämnas.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 29—36 i åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *O. Bergqvist*

Adjunktskompetent lärares vid kommunal mellanskola placering i lönegrad vid övergång till adjunkts-tjänst vid samrealskola.

(I: 84) och den andra inom andra kammaren av herr *H. Lundström* m. fl. (II: 226), i vilka motioner hemställdes, att riksdagen ville besluta, att adjunktskompetent lärare vid kommunal mellanskola må vid förstatligandet få såsom adjunkt åtnjuta lön i den lönegrad, som närmast motsvarar hans samtliga löneförmåner före förstatligandet, varvid ersättning för bostad beräknas efter å orten gängse pris för lagstadgad sådan, och att lönetursår, som intjänats i den lönegrad, vari lärare vid överflyttning befinner sig, må tillgodoräknas honom vid uppflyttning i högre lönegrad såsom adjunkt.

Med avseende å de av motionärerna till stöd för deras förslag åberopade skälen får utskottet hänvisa till motionen I: 84.

I anledning av väckt motion medgav 1928 års riksdag, att adjunktskompetent lärare vid kommunal mellanskola, som vid sådan skolas omorganisation överginge i statstjänst, finge för erhållande av ålderstillägg såsom adjunkt enligt Kungl. Maj:ts bestämmande tillgodoräkna så stor del av sin tjänstgöring vid kommunal mellanskola, att övergången i statstjänst icke för honom medförde minskning uti de löneförmåner, bostadsersättning, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg däri inberäknade, vilka han enligt för kommunal mellanskola gällande bestämmelser vid övergångstillfället åtnjöt, ersättning för bostad och bränsle därvid beräknade för manlig lärare till 500 kronor och för kvinnlig lärare till 350 kronor.

I enlighet med detta riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 29 juni 1928 bestämmelser i ämnet, vilka bestämmelser återfinnas i kungörelsen samma dag (nr 273) angående ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen den 22 december 1927 (nr 496) angående vissa föreskrifter rörande läroanstalter, som stå under ombildning från kommunala mellanskolor till samrealskolor.

Emellertid hava dessa bestämmelser vid tillämpningen visat sig verka ganska ojämnt och medföra vissa konsekvenser, som anses icke hava varit avsedda, och det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget åsyftar att avhjälpa dessa olägenheter. Motionärernas förslag har samma syfte, men skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag väsentligen därutinnan, att, under det att enligt sistnämnda förslag bostadsersättningen, jämlikt 1928 års riksdags beslut, angivits till ett oavsett orten gällande, fixt belopp, motionärerna föreslagit, att berörda ersättning skulle beräknas efter å orten gängse hyrespris.

Utskottets
yttrande.

Utskottet finner uppenbart, att de påtalade konsekvenserna av 1928 års beslut icke varit avsedda, och anser erforderligt, att rättelse härutinnan sker. Visserligen kan, såsom motionärerna framhållit, den angivna grunden för beräkningen av bostadsersättningen i vissa fall tillskynda vederbörande lärare en förlust, men det torde enligt utskottets mening icke böra ankomma på staten att härutinnan hålla läraren skadeslös. Det av Kungl.

Maj:t framlagda förslaget synes utskottet alltså böra godtagas med den jämkning allenast, att med hänsyn till riksdagens redan fattade beslut angående de till upprättande föreslagna allmänna läroverken för flickor de under nu förevarande punkt föreslagna bestämmelserna, i vad de avse kommunal mellanskolas nedläggande eller begränsning i följd av högre flickläroverks inrättande, böra utgå.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen ville, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av herrar Bergqvists och Lundströms m. fl. ovanberörda motioner (I: 84 och II: 226), medgiva, att ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, som innehar behörighet till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk och som i samband med sådan skolas omorganisation till samrealskola övergått i statens tjänst, skall vara berättigad att som adjunkt omedelbart erhålla placering lägst i sådan lönegrad, att övergången i statstjänst icke för läraren medför minskning i de löneförmåner, vilka han enligt för kommunal mellanskola gällande bestämmelser vid övergångstillfället åtnjutit, varvid ersättning för bostad och bränsle beräknas för manlig lärare till 500 kronor och för kvinnlig lärare till 350 kronor samt hänsyn icke tages vare sig till den tillfälliga löneförbättring eller till det dyrtidstillägg, som för lärare vid här ifrågavarande skoltyper kan utgå; skolande härvid dock iakttagas att, såvida lärare, om vilken nu är fråga, vid tillämpning av dessa bestämmelser skulle i avseende å rätt till ålderstillägg hava kommit i förmånligare ställning, därest hans övergång i statstjänst inträffat senare än som skett, honom må tillgodoföras det ålderstillägg vid befattningen, som erfordras för att nämnda förhållande må utjämnas.

Stockholm den 21 maj 1929.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzélius, J. L. Widell, Olof Olsson, O. Bergqvist, J. Nilsson i Malmö, C. P. V. Nilsson i Gränebo, C. A. Carlsson i Gävle, C. G. V. Hammarskjöld, J. G. Waller, E. A. Lundell, I. Hj. E. Pauli och K. A. W. Björck;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, P. M. Olsson i Blådinge, A. Å:son Törnkvist i Karlskrona, B. F:son Holmgren, E. J. Wigforss, S. Persson i Fritorp, O. Nilsson i Örebro, E. G. E. Eriksson i Stockholm, A. Danielsson och F. V. Sandwall.
